

MACHTEN

DOOR H. DE BRUIN

1

BELADEN met een waterzware vracht strandhout beklimt Teus Nijlant een uitgespoelde duinhelling. Boven gekomen, smijt hij de brokken tusschen de spichtige helmen om even uit te blazen.

Achter de omgreppelde akkertjes, grootendeels ontdaan van hun gewas, en de weiden, waarop waterplassen glimmen, liggen de roode en bruine daken der dorpshuizen over elkaar gestort rond de verweerde stomp van den toren. Tusschen het kergebouw en het eenzame dijkhuis is als een troebele plas het wad te zien met de gepiekte romp van een verlaten scheepje. —

„Wat wordt 't weer een dooie boel”, denkt Teus. Zuidweste wind met regen en 't is meteen gedaan. Gelukkig een drooge middag, omdat de wind wat uitliep. Ik heb 't vrachie, ben de andereu fijn vóór.”

Langs het „Vuurpad” dat in 't voorjaar met schelpgruis gehard werd, ten gerieve van de badgasten, slentert Teus met zijn vondst naar 't dorp.

Op 't rommelig erfje achter het eerste boerenhuis, dat met een krommen rug aan den rand van 't duinveld als 't ware op de loer ligt, staat Piet Blikkebus met horentouwen over den schouder.

„Hallo, Blik, ga je melken.”

„Zóó, Teus. Ik ga de beesten thuis halen, 't is te nat jô.”

„Groot gelijk heb je. Dat zal 'k vader ook voorstellen. De beesten geven al niet te veel.”

„Dus bij jullie is 't al net eender. 'n Slecht jaar, dat zeg ik. Heb je te vreten voor de beesten, op stal?”

„'n Beetje overgehouden hé, van verleje-jaar. 't Helpt toch.”

„'t Hooi was van 't zomer ook al niks — veel te nat, zeg 'k, alleman klaagt.”

„Jij ook al! 't Zal met jou wel gaan.”

„Gaan? Armoed, zeg 'k, armoed! 't Gaat hier geen boer goed. Te droog of te nat, een van beide. Een enkele, ja. . . .”

„Zooals jij nietwaar? Dat weten we immers allemaal. Waarom kom je nooit op de verhuring? Omdat je genoeg heb, allemaal eigen land. Man. . . .”

„Ze kletsen! Zal 'k je 's wat zeggen?”

„Zeg maar niks, 'k geloof 't toch niet!”

„Nee, 'n ander môse gelooven.”

„Haal jij je beesjes maar, Blik.”

„Zal 'k ook wel niet aan jou vragen, aap. Jij deugt ook niet. Worse niet gauw klerk, eigenwijs; je hebt er toch voor geleerd, niet?”

„Je moet maar 's bij me komme, zal 'k je 's raad geven voor geldbelegging, of. . . .”

Mopperend slaat Piet 't vermolmde hekje achter zich dicht. De verroeste klink smakt in de vertrapte bleek.

„Wat heeft=ie 'm zitten”, glundert Teus. Wel goed ook. Moet dié klagen. Als wij dat land hadden, ha. . . !”

Na een praatje met Dirk Mulder, die rookend over het scheeve hek van zijn knarsenden molen leunt, en een kijkje voor 't raam van den bakker, die vuurresten in 't rosse ovengat omschoffelt, loopt Teus de „Lindelaan” door naar huis. —

Moeder Nijlant, breede figuur in de achterdeur onder het half-begroeide lage dak van 't huis tusschen de linden, verwelkomt hem.

„Prachtig gevischt. Zet maar onder 't afdak.”

„Heel wat beleefd, moeder, dat zeg 'k,” zegt Blik.

„Zeker op dat koue strand. . . brr! Waarom trek je toch geen jas aan?”

Teus, minachtend: „een jas, sjouwen met een jas. 't Is geen winter.”

„'t Begint er op te lijken.”

„Nou?”

„Klets, klets is alles. Wat een nat jaar, zelden zóó?”

„Ah moeder! Blikkie twee”, schertert Teus. Die ouwe was kwaad!

„Heb je 'm weer geplaagd, rakker”, tracht Moeder Nijlant te bestraffen.

„Heelemaal niet! Hij hapte alleen maar. Die klaagt altijd.”

„'t Is ook beklagenswaard, Teus. Alles is tóch haast verregend en verrot van 't jaar.”

„Nou ja, maar die?”

„Wat doe je ook bij dien man?”

„Ik kwam hem tegen, hij ging de beesten thuis halen.”

„Voor goed?”

„Ja zeker, dat is zoo dom nog niet. Wij moesten 't ook doen, dat gebagger 's morgens vroeg.”

Vrouw Nijlant haalt de schouders op. „Jullie moet 't maar uitmaken.”

Ze gaat haastig in huis, want de ketel op 't fornuis onder de blauwe schouw maakte gevaarlijke flapge-luiden.

II

De houten windvleugel op de schuur begint weer beweginkjes naar links te maken. Het wolkenrag laat een stoffijnen, killen regen los. Om-trekken van dijk en polderhuis worden vaag tegen de fletse lucht.

Teus komt met de drie dravende koeien tusschen de knoestige hekpalen doorzeulen. De modderspatten zitten den beesten op de bonkige schoften.

„Of ze ook naar huis willen. 'k Ben achter de kerk haast in de sloot gevlogen. Die groote lummel is zoo schrikkelig, er zat natuurlijk weer een stuk krant in de haag, en daar neemt me die sufferd opeens een zet.”

Kwaad rukt Teus aan 't horentouw. „Toe, malle, toon je kunsten!”

De „groote bonte” zwaait den breeden kop. Haar glanzige oogen in 't wit hebben een uitdrukking van onbetrouwbaarheid.

„En toch ben 'k niet benauwd voor je”, schimpt Teus.

„Raas toch niet zoo tegen dat dier,” valt Nijlant uit.

Hij kan dat geschetter en geschreeuw bij de beesten niet goed uitstaan. Ze worden er maar zenuwachtig van. Zelf verbijt hij dikwijls zijn woede, als de dieren eens koppig zijn. Als hij er toch mee aan wordt, krijgen ze een haal met 't Spaansch rietje over den snuit, en als 't te erg wordt een uitdagenden schop tegen de pezige achterpooten. 't Volgend oogenblik heeft hij er spijt van. De beesten worden ineens zoo schuw.

„Zet ze maar vast, Teus. Een bij de schuur, de andere aan de ring en de groote aan de boom. Vooruit, schiet op dan! Maak jij de stallen in orde.”

Vrouw Nijlants omvangrijke figuur verschijnt weer in de halfduistere deursopening. Klaas en Trijntje, schoolkin-deren nog, schieten hun klompen aan en staan, een, twee, drie bij de mest-vaalt in de klevende modder.

„De kinderen binnen, moeder!” roept Nijlant. „Ze loopen ons hier in den weg.”

„Wel, wel, wat maken jullie een lawaai. 't Moet zeker nog gebeuren vandaag, niet? En? Laat je 't vee thuis? Als 't morgen nou 's droog is. Wat een herrie.”

„'t Gaat niet meer, vrouw”, zegt Nijlant. „We kunnen dat gezanik met de beesten in 't land niet hebben. Er is meer te doen. 't Hooiland moet bemest, en de voerbieten in de grond, noodig . . . Haal de kinders nou maar in huis.”

Moeder neemt ze mee. Als vader haastwerk heeft dan moet hij de ruimte hebben. Hij is de laatste tijd toch zoo zenuwachtig. De slechte gang van zaken hindert hem, de huur is nog niet betaald. Waar moet 't vandaan komen? 't Beste is maar er niet tegen in te mopperen. Altijd maar weer zeggen „'t komt wel terecht.” Wat geeft 't om bij de pakken neer te zitten, al is 't moeilijk. Eerst de moeite, den man van

zee te krijgen. Hij wilde 't zelf graag, maar de verdienste was toch altijd goed; een rustigen, onbezorgden winter had men, al was de mooiste tijd van 't jaar drukkend met al tijd alleen de zorg voor de kinderen. Nu moest ze 't natuurlijk nog wel 's hooren „was ik maar weerop zee”.

Ja, en Kees, de oudste, die nu al maanden op de wilde vaart is, heeft hij er met alle macht van terug willen houden. Ik weet wat 't zeeleven is, zegt hij waarschuwend. Maar 't moet. De jongens willen ook wel eens geld zien. De boerderij levert 't niet voor ze op. Je houdt er net 't leven bij, ook al, omdat je 't eigen voedsel verbouwt. Maar er is meer. Elk jaar maar weer een koe verkoopen, dat 's ook hard. Zóó kom je nooit vooruit! —

„Moeder!” een hulpkreet van buiten. Vrouw Nijlant loopt haastig naar 't erf.

„Moet ik er weer bij komen? Haast bij 't werk zeker.”

„Ga 's bij die groote staan, vrouw. Die heeft 't weer op de heupen, en schopt me straks dat onnoozele beetje melk ook nog om.”

Nijlant zit, de blanke emmer tusschen de krampachtig=knijpende knieën met een kwaad gezicht onder de „groote bonte”, die, den sterken kop omlaag, schuw langs haar voorpooten loert.

De windwijzer staat al minstens weer een kwartslag buiten z'n stand van 's middags. Het water kletst met scheutjes in de regenbak.

„Is 't gauw gebeurd Klaas,” vraagt vrouw Nijlant, opzettelijk opgewekt.

„Gelukkig wel. Is Teus al klaar?”

„Wel, ik kan toch niet overal tegelijk kijken.”

Teus komt uit den stal en zegt: „Moeder, wat doe je nu toch in den regen! Oh, ik zie 't al, vader heeft ook last met de „groote”. Mooi, dat ik 't niet alleen ben.”

„Schiets jij nou maar op en bemoei je met je eigen werk. Straks kan ik de boel zelf weer redderen.”

„'t Is mis,” denkt Teus.

III

Als tegen achten de kinderen naar bed zijn zitten ze met hun drieën in de lichtblauw=glanzende keuken, waar altijd de rustpoozen van den door=de=weekschen dag worden doorgebracht. Het gele licht van de laaghangende petroleum lamp ligt in gezellige klaarte op de groote, vierkante tafel, waarop, dicht onder het kleine met een bonten doek behangen raam, tusschen glim=mende kommen en kopjes een groene koffiekant op een bevend vlammetje staat te murmelen. Achter de half=open=getrokken klep van 't grauw=spiegelend fornuis lacht rosse gloed. De platen en schilderijtjes aan 't houten schot zijn dood in schemer.

Vader Nijlant zit, het wankele dunne brilletje op den gebruiden neus, de kromme doorrooker tusschen de smalle lippen, in zijn hoekje naast de met grijsbruine potten bezette vensterbank, in de krant te staren. Moeder, recht tegenover hem, op de plaats waar altijd het mandje met kousen en sokken te vinden is; haar aandacht is gevestigd op den stukgescheurden hiel van een grijze sok met reeds verschillende lid=teekens van geheele blessuren.

Teus, ouder=gewoonte, zijn blonde hangende kuif kneedend, bladert kalm in een boek.

Er hangt een beklemmende stilte. De kamerdeur met de groote klink, die al=tijd zoo'n helklankig klikje geeft, als je haar, door omdraaien van den blind=kenden ring licht, is gesloten. De hangklok in de kamer kan je nauwe=lijks de trage halfuren hooren afslaan.

Tegen de dakpannen slaan nu en dan de lindetakken. Ver weg roezemoest de zee, en door de gordijnkier kan je tel=kens driemaal achtereen, den flits van den vuurtoren op buurmans daknok zien breken. —

Terwijl Nijlant eindelijk z'n uitge=rookte pijp uitklopt, vraagt hij ineens, verwonderd:

„Wat nou jongen, weer aan de studie? 'k Dacht, dat 't nooit meer hoefde nou je 't pampiertje heb.”

„Zou je denken, vader. 'k Geloof zelf, dat 'k alles al weer vergeten ben.”

„Nou . . . ? En wat zou dat dan nog. Wor je d'r beter van? 't Heeft nog niks anders als gekost”

„Dat 's nou warempel ook wat, dat moest U eerder gezeid hebbe . . . heb 'k me daarvoor uitgesloofd . . . nou 't natuurlijk niet direkt wat geeft” Teus werd bijna heftig.

„Jongen, maak je niet nijdig.”

„Tja, daar zou je nijdig om worden. Eerst was u wat grootsch, toen ik 't diploma kreeg, en nou, 't lijkt wel of 't niks meer is. Meester heeft me verdraaid voor 'n appel en 'n ei de lessen gegeve. Gekost!? Alleen wat reisgeld en 'n paar gulden voor voor 't pampiertje”, schampert Teus.

„Och Teus, zoo bedoelt Vader 't ook niet.”

Moeder Nijlant bewaart liefst den vrede, vooral nu, bij al de zorgen.

„We hebben 't immers altijd goed gevonden, dat je aan 't leeren was. Vader liet je vrij als 't moest. Zie je . . . maar vader tobt over de slechte opbrengst . . . moet je hem niet kwalijk nemen. Maar 't komt wel terecht, niet waar vader? We zitten niet heelemaal zonder. Kees stuurt toch ook nog.”

„Als we dat ook niet hadden.”

„Zie je wel. Kees brengt wat in, maar ik! Bij mij moet bij.”

Dan ineens opgewondener, schreeuwt Teus: „Dat wil ik niet langer. Jullie had me direct moeten laten gaan, toen ik van 't zomer 't diploma had. 't Kon natuurlijk weer niet, van 't werk . . . tja.”

„Lâ we daar nou niet over praten, Teus. Zag je kans om wat te krijgen?”

„Jan van Jaap had me toch willen helpen, maar . . . ik wist wel dat 't toch niet ging, dadelijk van huis.”

„Ach wat, helpen! Jan meent 't goed, had misschien ook wel een kans, maar”

„Hadden we 't maar niet laten schieten, nou is 't allicht verkeken” mompelt Teus, mismoedig.

En dan opeens, met blijder klanke in z'n stem, vraagt hij: „Mag ik 't nog probeeren, vader? 'k Kan best weg; je kan niet weten. Laat me nog eens schrijven”.

Nijlant trekt, als een gebaar van weinig vertrouwen, zijn schouders op. Moeder maakt zich er af met een: „Je moet 't weten, jongen”.

„Mocht ik 't maar weten. Eén keer moet er toch wat gebeuren.

Vader ziet zelf dat 't niet gaat, en . . . alle dagen zure gezichten zien, 't is me wat lekkers!”

Nu komt Nijlant los: „Zure gezichten? Wat praat jij . . . hebben wij . . . lieten wij je niet altijd je gang gaan, als, . . . als je met die boeken voor je neus zat . . . ging il niet zelf ezelen en liet jou hier zitten . . . wat verbeeld je je eigen . . . van da „vodje”? Verbeel je niks! Zal je ever goed boer blijven als ik er een geworden ben . . . dom genoeg . . . hadden 't op onze vingers kunnen natellen. O ja, 't zou dit en 't zou dat, maar . . . bah!”

Wat een zottepraat, denkt hoofd schuddend, vrouw Nijlant.

„Man! draaf niet zoo door. Praa 'es fesoenlijk met de jongen. Onzin. daar gaat het niet om, van dat je nie goed was voor hem. Dat zegt ie immer niet. Hij bedoelt maar, je moet 't je niet zoo aantrekken, 'n beetje vroolijker wezen?”

„Ja maar, die ontevredenheid kan 'k niet hebben . . . de kinders hebben 't altijd goed gehad. Kan 'k helpen, dat we niet meer verdienen . . . te lui ber 'k warempel niet!”

„Weten we allemaal wel, vader, geen sprake van . . . maar kan Teus 't niet 's probeeren? De jongen doet 't ook om 't huishouwen, en als 't ie 's een plaatsje kreeg, man, dat was toch beter.”

Moeder Nijlants uitlegging werkt kalde

meerend op haar man. De aanleiding, om nog verder klaagtoonen uit te stooten, is nu minder sterk.

Vrouw Nijlant merkt 't tot haar blijdschap... Maar nu moet 't ook heelemaal in orde komen. 't Beste is, dat die zaak nu meteen wordt opgelost, anders heb je vandaag of morgen 't zelfde gezeur weer.

„Kijk 's vader, 'k zou zeggen, laat Teus schrijven. Dàt kan nooit kwaad. Vind je 't goed?”

„Van mijn part.” 't Klinkt nog niet erg gewillig.

Moeder gaat er niet verder op in. Alleen tegen Teus zegt ze met een waarschuwend knipoogje: „Doe 't vanavond nog maar.”

De afloop bevredigt Teus niet heelemaal. Een guller toestemming had 't moeten zijn. Maar wat geeft het? Hij kan nu in een brief aan Jan van Jaap nog eens zijn hart luchten.

IV

Na den regenachtigen avond van den brief, tegen verwachting, drooge dagen met scherpen noordenwind. De lucht wordt schoon gewaaid. Boven de duinperken stijgen telkens de wolkbrokken, die in korten tijd over de kale landen en de hurkende huisjes heenvaren, en versnipperd, boven het loodgrijze wad wegzwerfen.

Met den „dikken bruin” voor de mestkar rijdt Teus over de oneffen wegen naar de wei. Nijlant is aan 't bieten rooien op den tuin aan den „dijkweg”. Het werk legt weer beslag op beide mannen en er is zodoende weinig gelegenheid om op het voorgesvallene terug te komen. Dit kan best wachten tot er een antwoord op den brief komt. Teus ziet het met verlangen en vrees tegelijk tegemoet. Nijlant tracht zichzelf wijs te maken, dat 't hem vrij koud laat, maar hij kan de gedachte aan een mogelijke verandering binnenkort, niet van zich afzetten. Kees heeft hij met tegenzin laten gaan, achter zijn waarschuwing „'t zal je niet

meevallen, ik ken 't zeeleven” de eigenlijke oorzaak van zijn tegenkantsing verbergend.

Waar ploetert hij voor, nu de beide jongens zich van het boerenbedrijf afwenden? Het ideaal, dat hij zich bij 't aanvaarden er van — want dat was het toen geweest — voorgesteld had, namelijk dat hij de boerderij zóó zou opwerken, dat ze als een loonend bedrijf op de kinderen kon overgaan, werd steeds vager. Toen Kees weging, die in den grond een niet te overwinnen hekel had aan 't boerenwerk, bleef tenminste Teus. In hem stak wel een boer. Hij was handig en klaagde nooit over vroeg opstaan of ruwen arbeid. —

Teus gevoelt de oneenigheid met zijn vader als iets pijnlijks. Hij is bijna geneigd de zaak maar weer ongedaan te maken. Dan rijst echter weer het schrikbeeld van achteruitgang en vaders afmattende mismoedigheid op. Eerst maar 't antwoord afwachten.

Hij werkt met gehaasten ijver, smijdt behendig de mestpasteien op 't land en roept overmoedig: „ho!” of „vort bruin!” in den wind. Al het najaarswerk moest nog in orde voor hij weging. Weggaan? Weg van 't dorp? Voor zijn verbaasde, lichte oogen draaien zonnige uitgestrektheden. Geëdeeld in glanzend-groene en schaduwbeslagen gele parten, glinsterfelle duinhellingen, vochtgedrenkte strandvlakten, overspoeld door schuimige golfrimpelingen. Weg, weg! Waarheen?

Is er niets aanlokkelijks in de stad? De stad, vol lichtschildering en drommende drukte! Kantoor? Wat is dat? Opsluiting! Weggerukt uit de laaiing van zon over de akkers. Geen geroes van golven in de ooren, geen wind om de bronzen slapen. Een mijnheersmeteenboordje worden. In welke engte ging de nood hem drijven? En toch, had 't leeren en toen 't behalen van het diploma niet in deze richting gestuurd? Was dit welbewust geschied, of . . . wat werkte achter dit alles?

Met de eerste post brengt de bode, kort voor Nijlant en Teus komen „schaffen”, een brief uit de stad. Moeder steekt hem, bevend, achter den spiegel, angstig voor den inhoud.

Als ze haar man in de „Lindelaan” ziet aankomen, loopt ze haastig naar buiten.

„Vader! kom 's hier.”

„Wat is er aan de hand, wat doe je zenuwachtig?”

„D'r is een brief.”

„Wat zeg je? Toch niks ernstigs? Wat voor 'n brief?”

„Voor Teus.”

„Ja, nou?”

„In vredesnaam, Klaas . . . 'k weet niet wat er in staat . . . maar wees verstandig . . . misschien is 't niks.”

„Teus moet 't zelf weten.”

„Och man, 't kan best een afbericht . . . Daar komt Teus.”

Nijlant gaat naar de schuur om de gereedschappen weg te bergen. Moeder vangt Teus op en zegt ernstig:

„Kijk maar 's achter de spiegel — 't is een brief.”

„Hè?”

„Ja, nou, kijk maar gauw wat er in staat.”

Teus stapt meteen 't portaaltje binnen, vat den brief achter den spiegel en scheurt gejaagd de groene envelop open. 't Papier beeft in zijn vingers. Vlug glijden zijn blikken over 't schrift. „Drommels!” Hij schuift den brief langzaam in den verfrommelden omslag terug.

„En?” vraagt Moeder, binnenkomend.

„'k Kan weg, moeder . . . met Januari.”

„Wèl! Nou, en wat doe je?”

Teus' oogen staren, hij heeft niet dadelijk een antwoord. 't Komt te plotseling.

„Besluit dadelijk, Teus! Vader laat het nú toch aan jou over.”

„Dan ga ik, 't móet, geen gezeur langer”, zegt Teus beslist.

Gestommel in 't portaal, gerommel van klompen. Nijlants vraag, die ineens

de strakke gedachten uiteenrijt: „'t eten nog niet op tafel moeder? de tijd gaat z'n gang hoor”.

„Ja, 't is dadelijk klaar.” Dan, met moeite opgewekt: „Vader! een brief van Jan. En — Teus kan een plaats krijgen — dat is vlug, niet?”

Nijlant kán hierop geen barsch antwoord teruggeven.

„Zoo”, zegt hij met een trilling in zijn stem. „Wanneer gaat Teus?”

„Met Januari.”

„Kom — dus hij helpt me eerst nog een paar weken.”

„Natuurlijk! — Maar, laat 'k nu toch aan 't eten denken.”

Teus zou 't liefst maar weer dadelijk naar de wei gaan. Hij durft hier zijn gedachten niet den vrijen teugel laten. Geen over-en-weer-gepraat, geen plannen maken, eerst alles eens goed als een komende werkelijkheid zien.

Hij wipt na den eten weg met een: 'k ga maar weer, kan net nog vanmiddag dat stuk af. Tot straks!

Achter den hooiberg acht Teus zich veilig. Wat stond er nu ook weer? Na veel moeite was 't Jan gelukt. Veel aanvragen tegenwoordig. Hij wist hoe 't thuis gesteld was, had 't wel uit den brief kunnen opmaken. Bankboekhouding. Had den proeftijd verlengd weten te krijgen op 4 maanden. Thuis maar niets van zeggen, want dat kwam wel in orde. Hij moest 't als een reuzenbof beschouwen en vooral dadelijk aannemen.

Op een bank, als ik dat maar kan”, denkt Teus, rillend. Malle boel, 'n boerenjongen op 't kantoor, 'n figuur slaan.

Dan ineens wetend, dat hij niet mag versagen: Wat drommel! 'k heb eenmaal gezegd dat 'k ga en 't zal gebeuren ook. D'r komt van wat er van komt. .

Hij gaat aan 't werk en moet almaar naar zijn grove knuisten kijken. Ha! zoo achter de koeien en de mestkar vandaan. En, wat zal 't dorp zeggen? „Weet je 't al, Teus van Klaas en Tine gaat naar 't kantoor!”

V

Een dag voor oudejaar vertrekt Teus met een onbevredigd gevoel van iemand, die een taak onafgewerkt moet laten liggen. Dit jaar heeft geen slot! Het ligt in zijn gedachten vreemd tusschen de andere jaren, die met een gezelligen avond hadden gesloten. En dan was telkens het nieuwe gekomen, er was zoo iets geweest als een streep onder de rekening. Nu zou morgen reeds alles nieuw zijn, terwijl het nog oud behoorde te wezen. En toch was het beter zoo misschien. Het knapte nu niet af, het brokkelde.

De enkele weken na de beslissing waren geweest als de huiverige oogena-blikken van een patient voor de aangezegde operatie.

Zijn vrienden en kennissen konden zijn gering optimisme onmogelijk begrijpen. „Kan je niet van moeders pap-pot weg?” spotten ze. Bah! dat was het toch heelemaal niet. „Ben je bang dat ze je uitlachen?” Hierop reageerde Teus: „Zég! daarvoor ken je me toch wel, niet?”

Maar hij was blij geweest, toen die dagen voorbij waren, Overal dezelfde vragen, die hij telkens met dezelfde antwoorden moest afsnijden.

Thuis was alles zeker en zonder veel omhaal voorbereid. Moeder naaide elken avond aan nieuwe onderkleeren of 't zoo hoorde. En de mannen deden 't werk alsof ze er volgend jaar tesamen de uitwerking van zouden gadeslaan.

Tot 't laatste oogenblik bijna heeft hij gewacht met afscheid nemen. „Nou mensen 't beste. 'k Moet opschieten hier nog heen en daar nog even zien en — 't is de laatste avond thuis. 't Beste hoor”, heeft hij gezegd. En allemaal:

„Nou, 't gaat je bijzonder Teus, wèl, wèl, ja. Nou, tot ziens!”

Vader Nijlant kan zijn jongen toch niet in alle koelheid laten gaan, al is 't hem niet mogelijk z'n gevoelens vrij te laten uitvliegen.

„Teus, jongen, 't ga je goed”, zegt hij. „Doe je best maar, kijk uit waar je komt, in de stad, en laat 's gauw wat hooren. We zullen je dan niet eerder zien als met de vacantie, denk.”

In den handdruk, dien hij Teus geeft, ligt al de warmte van zijn welgemeenden zegen, dien hij niet in woorden weet uit te drukken. Moeder bedwingt haar tranen in moedige volharding. Later, als ze heeft uitgeschreid, wordt ze wonderlijk gerust: 't komt alles terecht met Gods hulp.

De auto naar de boot rijdt vroeg. Omtrekken van duinen zijn nog nauwelijks zichtbaar achter de wazige akkers en weiden. Het lichte oog van den slanken waker aan 't strand blikst nog spiedend naar alle zijden, telkens drie-maal doordringend en dan omfloerst, alsof er gedachten doorheen spelen.

Als de luchtkoepel spleijt en de dag voor den opklarenden waddenspiegel aanstalten voor 't morgentoilet maakt, ziet Teus den dorpstoren als een silhouet. Even ten noorden weet hij 't huis tusschen de linden.

Het is weg in den nevel.

Bedreigd door aansuizende trams en telkens opgejaagd door snorrende taxis ontwaakt Teus tot de angstige werkelijkheid: het nieuwe.

„Teus!” Een bekende stem roept zijn naam.

„Wèl Jan! 'k dacht al dat je er niet was.”

„Nou, reken maar met die drukte zie je een kriekip als jij over 't hoofd.”

„Spot er maar mee. Wat een lawaai is me dat.”

„Zal je wel aan wennen. Hoe gaat 't thuis?”

„Best, de groete.”

„Je wou zeker wel opschieten, hè? Dan maar gauw in de tram!”

Als een spiegelend wonderding vol wisselende lichteffecten zoemt de wagen door de straten, die vol zijn van wrie-

melend beweeg en kleurvonkende re-
clames.

Teus beantwoordt de vragen van Jan
maar half, wat Jan aanleiding geeft te
zeggen:

„'t Overvalt je zeker wel een beetje,
niet?”

„Nou?” Teus strijkt eens over zijn
gloeïend gezicht, probeert zijn gedach-
ten te ontwarren. Hèhè, ik ben dood-
op! Wat een reis!”

„Tja, allemaal ongewoonte.”

„Misschien ja. 'k Kan me niet be-
grijpen dat 'k hier nu moet blijven, wil
je dat gelooven?”

„Dat snap ik, maar jô, 't is toch een
bof hoor. 't Heeft me moeite genoeg
gekost.”

„Zoo — ja, 'k mag je eigenlijk wel
bedanken.”

„Geen dank, 'k deê 't graag voor jou.
'k Zag wel uit je brief hoe 't stond.”

„Vond je 't niet een gekke brief, Jan?
Ja, . . . dat vertel ik je nog wel eens.”

„Morgen praten we, Teus. Vanavond
ga je maar met mij mee, morgen breng
'k je naar je kosthuis.”

„Goed! Zijn w' er gauw?”

„Ben je moe?”

„Och, 'k weet niet, maar 't is me zoo
vreemd.”

Jan denkt, als Moeder Nijlant „'t
komt wel terecht”. Misschien, overlegt
hij dan.

VI

De strenge plicht van op-tijd-zijn
omvat Teus op zijn eersten kantoordag
reeds met benauwden greep. Veel te
vroeg gaat hij van huis, den weg, dien
ze den vorigen dag reeds geloopt zijn.

Vochtige straten liggen nog in half
duister, lichtjes gloeien in een krans
van weemoedigheid. Winkels, die den
vorigen avond als tooverpaleizen langs
de rumoerbedolven straten stonden, zijn
nu doodsche gebouwen, waaraan de
mensen zonder bewondering voorbij
haasten.

Teus scheldt zichzelf een dwaas. Hij

naar 't kantoor! Over enkele minuten
zal hij er zijn en niet weten hoe hij 't
aan moet pakken. Hij rilt als een koort-
sige. Maar 't volgend oogenblik vat hij
weer moed: „Me flink houden, dat zal
de eerste overwinning zijn,” denkt hij
vastbesloten.

Daar is opeens 't bankgebouw. De
geuniformde portier loopt heen en weer
achter 't glas van de draaideur. Teus
waagt het, er binnen te stappen: 't ding
draait hem meteen in de hal. —

„'t Kantoor is nog niet open, mijnheer.”

„Nee, — maar 'k ben de nieuwe
klerk . . . eh . . . de bediende voor
de boekhouding.”

„Oo? Gaat u maar naar boven, eerste
deur rechts. 't Staat er op.”

„Dank u.” Teus neemt zijn hoed af
en stommelt voorzichtig de wenteltrap
op. — Boekhouding. — Hij klopt aan.
Geen antwoord. Dan doet hij de deur
angstvallig op 'n kier en gluurt in een
lokaal met lange tafels.

Er komt iemand de trap op.

„Meneer!”

„O juist, de nieuwe bediende zeker.
Hoe is Uw naam ook weer?”

„Teunis Nijlant, meneer.”

„Juist, dat klopt. Niet eerder op
kantoor geweest, geloof ik, niet?”

„Nee, meneer.”

„Maar wel 'n diploma.”

„Jawel, van 't jaar . . . ik bedoel
verleden jaar zomer gehaald.”

„Juist ja, we zijn weer in 't nieuwe
jaar. We kunnen u gebruiken, 't is druk.
Ik zal u een beetje dicht bij me zetten,
dan kunt u 's wat vragen als 't noodig
is.”

„Astublief meneer. Ziet u, ik was
altijd thuis, maar de boerderij . . .”

„Ja ja! nou, 't zal wel in orde komen.
Secuur werken dat 's hoofdzaak.”

Teus heeft 't geruststellend gevoel,
iemand ontmoet te hebben, die hem wil
helpen. Aha! moed; hij had toch ook
een diploma.

De stoelen worden langzamerhand
bezet en Teus wordt voorgesteld. Wat

moet hij ook weer zeggen. O ja, „aan-genaam!” Nu dat is niet zoo'n mondvul; maar al die namen kan hij niet ont-houden.

Gefluister, gemompel. „Zouden ze 't over mij hebben?”

Als de chef eindelijk met een dik boek naar Teus toekomt, is 't hem, of alle boekhoudkennis plotseling uit zijn hoofd wegvloeit. Hij wordt warm en koud tegelijk.

„Kijk eens.” Het boek valt open. Cijfers en vreemde namen wazen voor Teus' oogen dooreen.

„Ziezoo, deze rekeningen moeten afgeschreven worden, dat 's te zeggen overgeschreven op deze vellen. Begint u daar dan mee.”

„Goeie help! Bijna een beetje onbe-nullig voor 'n boekhouder” vindt Teus opeens. Maar hij ziet toch ook anderen met de paperassen zitten. Och ja, 't is ook nieuwjaar en de rekeningen worden nu afgesloten.

Om twaalf uur heeft Teus al enkele producten naast zich liggen. Op 't voor-beeld van de anderen gaat hij zijn boterhammen eten, rustig nu, en tevreden met zichzelf.

Na koffiedrinken biedt een belang-stellend collega hem aan „'n rondje te maken”. Teus vindt het kameraadschap-pelijk.

De straatdrukte legt dadelijk beslag op zijn gedachten. Nu zal hij heel wat nieuws kunnen zien. Plotseling de vraag recht-op-den-man af: „Waar was u eerder op kantoor mijnheer — eh — Nijlant, is 't niet!”

„Jawel! — 'k Was altijd thuis in de boerderij, maar . . .”

„Deksels, dat 's een verandering dán.”

Teus bereid uit te leggen: „Ja, ziet u, 't bedrijf ging niet zoo best . . . ik kon dit krijgen — 'n diploma gehaald, verleden jaar.”

„Ei, geboft dus.”

„Toevallig, door 'n kennis.”

„Natuurlijk, tegenwoordig moet je 'n kruiwagen hebben.”

„Dat zeggen ze wel n's, ja.”

„Och menheer . . .” Volgt een ver-haal van den slechten tijd, voorbeelden van bekenden, die al zoo en zoo lang omliepen, en geen kans kregen.

Maar Teus maakt het nog niet bizon-der neerslachtig. De klacht over lage loonen vindt geen bijval. Teus, die tot nog toe niets heeft verdiend, vindt 't „reuze”.

„Zal 's zien hoeveel u in de stad noodig hebt.”

„Kan je 'r naar maken,” beweert Teus laconiek.

„Ja, maar uitgaan kost geld. En als je van buiten komt lokt alles.”

„Och, ik ben dit niet gewoon, en dan 's avonds . . .”

„Nee, voorloopig mag u 's avonds op 't kantoor komen.”

„Wat?” De eerste verwonderde weder-vraag.

„O, wist u dat nog niet? En géén cent hoor!”

Teus vindt 't onaangenaam. Hij voelt zich aan banden gelegd. En er komt plotseling zoo'n innig verlangen naar de ruimte. Maar alle horizons zijn om hem gesloten, en ze vernauwen zich, als hij, beklemd, het hooge gebouw weer binnenstapt.

„Hou je toch taai,” bedwingt hij zich.

Teus krijgt een gunst. Hij mag den eersten avond wegblijven. Al is hij er blij mee, hij schaamt zich een beetje voor de anderen. Een avond om moed te verzamelen voor een reeks andere.

Hij denkt aan de gunsten van vader als die hem vrij-af gaf, om zich met z'n boeken op te sluiten. Ze waren zoo weldadig en hij behoefde zich niet te schamen.

„Volhouden Teus!”

VII

Met de brieven naar huis heeft Teus nogal moeite, meer dan met zijn kan-toorwerk.

Het lukt hem niet, een brief naar zijn ouders te schrijven, vol opgetogenheid over den nieuwen werkring. Klachten meldt hij ook niet. Om zijn brief vol te krijgen gaat hij op alle nieuwtjes van 't dorp nog eens extra in, informeert naar iedereen, en met bedachtzaamheid naar den stand van 't werk thuis, dat hem nader aan 't hart gaat, dan hij wil doen uitkomen.

In de stad leeft hij allerminst als een losgelatene. Vermakelijkheden mijdt hij, bedacht op sparen voor thuis, want Kees stuurt immers ook.

Hij kan de promotie maar niet belevén als iets dat hij bereikt heeft. Het is voor hem nog altijd 't voortvloeiende uit een conflict. 't Schijnt of achter alles een dwingende noodzaak werkt.

't Begint 's morgens met 't opletten op de klok en 't houdt den geheelen werktijd aan: oppassen op fouten. Al tijd rekenen met tijd en voorschrift. Vroeger had hij alléén maar met de natuur te maken. Die beslist nu hoogstens of je een trammetje moet nemen of niet, en — ze doet je denken aan thuis.

Als Teus 's morgens de matte zonnesplekken ziet aanglimmen op 't behang van zijn slaapkamertje, vermoedt hij vader al ergens op 'n akkertje, achter den ploeg. En als hij tusschen de haastige reizigers van den morgentrein loopt, kan hij ze benijden, omdat ze al in de gelegenheid zijn geweest, van zonneswazing over de landen te genieten.

Zoodra hij de marmerkille hall van de bank binnenstapt overvalt hem weer de zorg voor de cijfers, de stafels, de renteproducten.

Klokke één, Zaterdagmiddags, wordt de boei wel eens gebroken. Teus dwaalt langs de buitenwijken achter de grijze huizenblokken van de stad. Vanaf den hoogen dijk over 't wijde polderland uit te zien is een verkwikking. Zwart en effen liggen er de uitgestrekte akkers om de verstilde boerenhuizen: rustige wacht onder den hemelkoepel, waarlangs de beloften zullen rijzen.

„Nu heeft vader zeker de rogge gezaaid bezuiden 't duinpad”, overlegt Teus. Verleden jaar zelf nog gedaan op zoo'n mooie zachtzonnigen dag in de luwte van de rustige duinen. Och nee, dat was al eerder, 't is waar ook. De aardappels liggen te spruiten boven de warme stal . . . en straks wordt 't al tijd voor haver en boonen . . . de tuin is al bewerkt voor de jonge groente.

Ja volgens den tijd moet dit alles gebeurd zijn. Het is Teus of hij iets vergeten of verzuimd heeft. Is dat nu wel allemaal in orde gekomen? Hij ziet het gewas opschieten over de velden als een wonder, dat geheel buiten hem geschied is. 's Avonds zit de geur van 't veld in zijn kleeren en 't heimwee naar 't groenende land in zijn hart.

Ginds achter de blauwe torens zakt de zon. Hij weet, dat thuis de akkers nu ros zien van den gloed, die brandt in de ruige duinkommen.

VIII

Op den verjaardag van Jan ontmoet Teus menschen, die in den loop der jaren van 't dorp naar de stad zijn getrokken. Deze kring is 't dorp in 't klein. Ze hebben er allen hun naaste of verre verwanten wonen. Ze vragen Teus naar levenden en dooden en vooral ook naar eigen omstandigheden.

„Zoo, en jij bent dus op 't kantoor, welwel, we hadden er al van gehoord. En, konden ze je thuis missen? Je vader zal 't druk hebben. Hij had toch al zoo'n lief spulletje niet? Of . . . ging 't toch niet zoo goed? Je hoort algemeen klachten, maar je vader . . . ja. Hoe bevalt 't je, Teus?”

Teus, niet gezind uit te wijden, heeft een antwoord gereed, dat goede opmerkers wat te denken geeft:

„Jullie moet niet denken, dat 'k van armoed de deur uit moest. Ze zijn er thuis genoeg tegen geweest dat Kees en ik weg wilden.”

„Nou nee, maar allebei thuis blijven . . . wat?”

„Kees houdt niet van boeren.”

„En jij dan?”

„Hè? Ik wel! 'k Had nooit een hekel aan 't werk.”

Een pauze, omdat iets gepresenteerd wordt. Teus verwacht intusschen niet, dat hij er zoo afkomt.

Jawel, 't gesprek wordt hervat:

„Maar jij hebt 'n diploma niet Teus?”

„Jaja!” Dan met lichten spot:

„Voor 't boerenwerk had je daar toch niks aan. . .”

„Hm, nee, dat wist 'k ook wel.”

„Nou?”

„'t Werd mij aangeboden, en. . .”

„Je ziet nu waar het dan wél goed voor is, wou je zeggen. Gelijk heb je. Nu verdien je tenminste wat.”

„O ja, nee=maar, 'k houd hier dik over, geloof jullie dat. Haha!”

„Weer niet goed. Je bent al 'n echte kantoorman hoor. Je collega's hebben je zeker al ingelicht over de vooruitzichten. . .”

Jan probeert 't gesprek een anderen loop te geven:

„Heeft iemand nog belangrijk nieuws van 't dorp?”

„Ja, Piet Blik is dood. . .”

„Die ouwe, van 't duinveld? Wat zeg je. Zeker van ontevredenheid gestorven.”

„Wisten jullie dat dan niet. Jij ook niet Teus?”

„Niks van gehoord”, zegt Teus, 'n beetje onverschillig.

„Hebben ze dan van thuis niet eens geschreven?”

„Nee, hoe zoo?”

„Wel, 'k hoorde, dat ze je vader 't land aangeboden hadden, in jaarhuur, met recht op koop.”

Teus, verwonderd: „Weet ik niks van!”

„Dan is 't misschien een smoes, trouwens hoe moest je vader 't bewezen?”

Teus heeft 'n vermoeden waarom ze thuis niets hebben geschreven. Vader heeft 't natuurlijk laten schieten: 't beste land van 't dorp. Ze wisten

anders wel wie ze 't aanboden. Had vader niet alles altijd zoo keurig in orde?

Als de visite weg is, zegt Teus tegen Jan: „Wil 'k je 's wat zeggen, 'k wou dat 'k thuis zat . . . met dat land zie je . . .”

Geen ander antwoord dan: „Je bent gek jó!”

Teus weet nu dat hij weer zelf beslissen moet.

Die hun oordeel uitspreken zijn 't met Jan eens: Teus Nijlant is gek. De collega's zeggen 't, de hospita be=weert het en het heele dorp praat er over.

Ze hebben hem na den proeftijd vast willen aanstellen, maar hij heeft 't van de hand gewezen. Gewoon weggeloopt is hij eigenlijk. Ze hebben hem natuurlijk laten gaan: De jonge man is ziek of . . .

Op 't beste land van 't dorp staat Teus in de warme Meizon. De huisjes liggen als een glorende vreugde achter de lichtgroene weiden. De oude torenstomp is besprengd met kleuren.

Over het „Greidpad” komt vader Nijlant met de koeien. De „groote” maakt het hem weer lastig. Maar vader blijft haar de baas. Die is nog zoo vlug als een jongmaat.

Bij het weidehek laat hij de beesten los. Ze draven een eindje en beginnen dan rustig te grazen.

Langs den greppelrand gaan vader en zoon elkander tegemoet. Ze zien de spiegeling van lucht en land in elkaars klare oogen. In 't midden staat hun eigen beeld.

„Ziezoo, de beesten zijn van stal”, zegt Nijlant opgewekt. „Wat zullen we nu doen, Teus?”

„'t Onkruid uit de vruchten houden.”

„Ja, dat was mijn plan ook.”

De koele wind strijkt als een zegen langs hun slapen. In 't dorp begint de klok galmend te luiden.